

Vereniging van Wandelaars

Jaarverslag 2017

Dit verslag bestaat uit twee delen:

1. het verslag van activiteiten op bestuurlijk en landelijk niveau;
2. het verslag van activiteiten in de regio's.

Deel 1 - Verslag van de landelijke vereniging

Activiteiten van het Bestuur

Het Bestuur is in de verslagperiode juni 2017 - april 2018 vier maal bijeengekomen. In deze bijeenkomsten zijn de beleidsvoornemens en actiepunten van het Bestuur zoals toegelicht op de ALV van 2017 verder uitgewerkt en de resultaten ervan besproken. Ook zijn nieuwe initiatieven ontplooid. Deze zaken worden hieronder nader toegelicht.

Het Bestuur herhaalt de observatie dat een kleine groep van zeer actieve vrijwilligers een divers takenpakket uitvoert, vaak in opdracht van gemeenten, regio's, provincies, natuurverenigingen en/of andere instanties. Deze instanties en organisaties doen niet zozeer een beroep op deze vrijwilligers omdat het leden van TeVoet zijn, maar meer omdat ze deskundig zijn en het werk voor weinig of geen geld willen doen. In recente verslagen van betrokken leden van TeVoet wordt regelmatig opgemerkt dat niet altijd (in publicaties) voldoende aandacht wordt gegeven aan de specifieke achtergrond van de TeVoet-vrijwilligers. Als vereniging is TeVoet daarom niet altijd zichtbaar. Het Bestuur heeft deze problematiek onder andere bij de stichting Wandelnet informeel aangekaart.

Het Bestuur heeft een start gemaakt met het voornemen twee maal per jaar een bijeenkomst met contactpersonen en andere actieve leden van TeVoet te beleggen om met hen te overleggen over beleidsvoornemens en de voortgang van beleidsplannen. Een eerste van zulke overlegvergaderingen is gehouden in november 2017. Hieronder wordt nader ingegaan op deze vergadering.

Bijeenkomst actieve leden 11 november 2017 te Arnhem

Vijftien leden van de vereniging bezochten deze bijeenkomst. De aanwezigen wisselden allereerst ervaringen uit. Verder onderwerpen van gesprek waren:

1. Website TeVoet: bespreken uiterlijk en mogelijkheden nieuwe site
2. Blad Lopend Vuur: ideeën voor nieuwe opzet
3. Project Wandelrouteplanner (WRP)
4. Relatie TeVoet-regiocontactpersonen en Wandelnet-belangenbehartigers
5. Regiocontactpersonen gezocht voor Groningen, Drenthe en Zeeland
6. Ledenwerving: ervaringen, kansen op succes
7. Wandelingen Trage Wegen organiseren in 2018

De aanwezigen zijn tevreden over het nieuwe uiterlijk en de mogelijkheden van de vernieuwde website met dank aan de inspanningen van het lid van het Bestuur Bertie Schonk en de nieuwe webredacteur Alice Drenthe.

De vergadering was van mening dat Lopend Vuur een "glossy" moet blijven, hoewel een kleiner formaat geen probleem hoeft te zijn. Het blad moet drie keer per jaar verschijnen en meer aandacht voor belangenbehartiging bevatten, minder pagina's voor wandelingen. Bij wandelingen (met TeVoet-kwaliteit) dient de routeinformatie op de website geplaatst te worden.

De vergadering signaleerde een behoefte aan een vervolgtraject op het Project Wanderouteplanner (WRP). Het bestuur overweegt een symposium te laten organiseren en daarbij de diverse partijen uit te nodigen. Overleg met Wandelnet is geboden.

De vergadering constateerde dat de informatievoorziening tussen Wandelnet en de regiocontactpersonen van TeVoet redelijk verloopt in provincies waar min of meer regelmatig een wandeloverleg is, waar zowel TeVoet regio contactpersonen en Wandelnet belangenbehartigers aan deelnemen. Wellicht dat het Bestuur een rol kan spelen in regio's waar het contact minder soepel verloopt.

Het bestuur zal zorgen voor een taakomschrijving voor de regiocontactpersoon. Via actieve leden in de regio's wordt gezocht naar mogelijke contactpersonen.

Diverse ideeën worden uitgewisseld om het ledenaantal van TeVoet te vergroten. Het Bestuur beraadt zich over acties.

Een uitgebreid verslag van deze vergadering is bij de stukken van de ALV gevoegd.

Website TeVoet

De nieuwe webredacteur Alice Drenthe en het bestuurslid Bertie Schonk hebben met de webbouwer Maria Clarke gesprekken gevoerd die hebben geleid tot een nieuwe website. Deze is op 15 december 2017, conform de planning actief geworden. Het nieuwe ontwerp volgt de aanbevelingen die door het Bestuur en de leden zijn gemaakt. De vernieuwde website wordt op de ALV van 2018 aan de leden gepresenteerd.

Blad Lopend Vuur

Het blad Lopend Vuur kwam twee maal in de verslagperiode uit onder redactie van Rien van den Berg en eenmaal onder de redactie van de redacteur ad interim, tevens voorzitter van het Bestuur, José Noijons. Het is niet wenselijk deze laatste situatie lang voor te zetten. Het Bestuur deed en doet daarom een oproep aan leden om in de redactie zitting te nemen. Zoals steeds heeft een aantal vaste inzenders artikelen ingestuurd. Over de toekomstige status en de functie van het blad zal in de komende bestuursperiode nader worden overlegd. Eventuele besluiten worden aan de leden voorgelegd.

Project Wandelrouteplanners

Het rapport van het project is positief ontvangen door route-ontwerpers, bureaus, wandelambtenaren etc. Helaas heeft Wandelnet ook na herhaald verzoek niet gereageerd. Er blijkt behoefte aan een vervolgtraject. Het Bestuur overweegt een symposium over dit onderwerp te organiseren en nodigt de oorspronkelijke projectleden suggesties te doen voor vervolgvacatures.

Ledenadministratie

De Penningmeester heeft de ledenadministratie, mede om logistieke redenen, overgenomen van Marijke van Steenis. Het Bestuur heeft Marijke op passende wijze bedankt voor haar grote en nauwgezette inzet.

In 2017 zijn er onder de leden diverse acties gevoerd om – o.a. ter besparing van portokosten – de e-mailadressen te krijgen met het daaraan gekoppelde verzoek om bij wijziging dat ook door te geven. Van nog 70 leden hebben wij geen e-mailadres.

Ledenwerving

Het ledental van de vereniging neemt af. Om dit tegen te gaan en nieuwe leden te werven heeft het Bestuur drie acties ondernomen:

1. Op de website is de aanbieding gedaan dat exemplaren Lopend Vuur opgevraagd kunnen worden om die te verspreiden.
2. In het tijdschrift en op de website is de actie "Ieder lid een nieuw lid" gestart: ieder lid van TeVoet wordt opgeroepen om een nieuw lid te werven.
3. Relevante verenigingen en instanties zijn aangeschreven met het verzoek om exemplaren van het blad Lopend Vuur in hun publieke ruimten ter inzage te leggen. Gehoopt wordt dat daardoor belangstellenden lid zullen worden.

Vergroting publieksbekendheid

Na een uitvoerige inventarisatie is op de website een overzicht gepubliceerd van de activiteiten waar TeVoeters bij betrokken zijn. Met dit overzicht hoop het Bestuur relevante organisaties en instellingen te kunnen tonen waarom samenwerking van nut kan zijn.

Organisatie "Bestuurswandelingen"

Het Bestuur heeft een voorzichtig begin gemaakt met wandelingen die door het Bestuur worden gesponsord of in samenwerking met lokale TeVoeters worden georganiseerd. De Nieuwjaarswandeling was daar al eerder een goed voorbeeld van, maar nu zijn er ook wandelingen georganiseerd in Arnhem en Bunnik. Het Bestuur hoopt deze wandelingen vaker te organiseren.

Huishoudelijk Reglement en Statuten

Het huishoudelijk reglement is reeds op enige punten aangepast. Zo is de *Regeling beloningenbeleid en kostenvergoeding* vernieuwd en in Lopend Vuur gepubliceerd. Nu wordt bekeken in welke mate de Statuten in overeenstemming zijn met deze voorgestelde wijzigingen. Voorstellen voor mogelijke veranderingen in de Statuten worden nu geformuleerd. De voorstellen voor nieuwe teksten worden op de actieve ledenbijeenkomst in het najaar van besproken.

Deel 2 - Verslag van activiteiten in de regio's in 2017

Friesland, opgesteld door Ben Rutten

Advies stichting Lytse Marren: "Odulphuspad"

Op dit moment adviseert TeVoet de stichting Lytse Marren bij de ontwikkeling van het "Odulphuspad" een thematische route. Voor de routeontwikkeling was veel veldonderzoek nodig, en ook het overleg met Staatsbosbeheer, Fryske Gea, Natuurmonumenten en particulieren vergde daarnaast erg veel tijd. De route zal waarschijnlijk nog in 2018 (dus verlaat) gepresenteerd worden. Het Odulphuspad wordt een aaneengesloten wandelroute van 240+ kilometer door Zuidwest-Friesland, Gaasterland en de Greidhoek.

"Odulphus route"

Deze thematische route wordt gekenmerkt door een drietal kernwaarden: Stilte, Rust en Ruimte, belangrijke 'dragere' van de route zijn de volgende thema's:

- Bezinning/spiritualiteit
- Landschap
- Cultuurhistorie.

Zij vormen de belangrijkste uitgangspunten. De route wordt waarschijnlijk niet gemarkeerd (geen toestemming) maar komt in een app gecombineerd met een gids.

Friese wandel database

Alle paden, routes en verdere informatie over wandelen in Friesland moeten in een grote provinciale database met routes komen. Het is echter onduidelijk wanneer dit project klaar is, verder is het de bedoeling van de provincie Friesland daarbij een eigen routeplanner te laten ontwikkelen.

De beste planner?

TeVoot heeft input, advies, wensen en commentaar gegeven. Dat laatste was de waarschuwing vooral ook naar goed te kijken naar de eisen van wandelaars. En daarbij vooral ook gebruik te maken van al bestaande kennis en ervaringen met de al bestaande routeplanners.

Overleg

TeVoot heeft een redelijk goed overleg met de regionale vertegenwoordiger van Wandelnet. Samen dringen we er bij gelegenheid steeds op aan gebieden beter te verbinden. Dat loopt wel goed; we hebben altijd een vooroverleg om ook een duidelijk (gezamenlijk) standpunt naar voren te brengen, indien nodig. De andere grote wandelorganisaties treffen we daarbij meestal helaas niet bij aan.

Invloed uitoefenen

Als regio contactpersoon van TeVoet heb ik verder (onregelmatig) contact met verschillende instanties. Dat wisselt nogal afhankelijk van zaken die spelen. De afgelopen jaren was dat vooral met Wandelnet en met de Marrekrite. Die laatste organisatie rolt de wandelnetwerken in Friesland uit en gaat ze ook onderhouden.

Wandelnetwerk Friesland

De Marrekrite hecht grote waarde aan het oordeel van gebruikers. Die worden en werden in bijeenkomsten bevroegd en uitgenodigd ook op andere manieren ideeën aan te dragen. TeVoet

probeert daar ook steeds bij te zijn. En dan worden de uiteindelijke conclusies en resultaten met inachtneming van de opmerkingen van gebruikers ook nog eens teruggekoppeld. Pas daarna worden er definitieve besluiten genomen.

Kwaliteit wandelnetwerk Friesland

Dat heeft in Zuidoost Friesland een hoge wandelkwaliteit opgeleverd, met onder andere drie door TeVoet aangedragen nieuwe verbindingen. Hopelijk worden de andere netwerken dus ook nog verbeterd in de toekomst. Dan moeten er natuurlijk ook meer gebruikers komen wandelen in deze fraaie provincie om politieke argumenten te krijgen voor nog meer mogelijkheden en of paden!

Meest recent succes(je)

De provincie Friesland presenteerde in november vorig jaar het natuur-inrichtingsplan voor de Séfonsterpolder (25 ha nieuwe natuur) in Gaasterland. Te Voet bracht een kaart in met extra wandelwensen voor de polder en sprak de hoop uit dat dit natuur-inrichtingsplan ook nieuwe wandelmogelijkheden zou gaan bieden.

Lobbyen

Mede naar aanleiding van deze reactie, is door de Provincie besloten enkele (onverharde) nieuwe paden aan te gaan leggen binnen het nieuwe natuurgebied als aanvulling op de al bestaande wandelmogelijkheden in het Rijsterbos en Gaasterland. Dat is een mooi succes te noemen, omdat er daardoor ook direct meer wandelmogelijkheden zullen gaan ontstaan in het gebied.

Doelen

Hopelijk komt er weer een Fries wandeloverleg waarin meer organisaties en verenigingen zitten. En daarnaast is het goed de kansen in beeld brengen waar met weinig moeite extra wandelpaden of verbindingen kunnen komen. Aandacht voor aanvaardbare oplossingen voor spoorovergangen vragen is daarbij ook nog eens zeer actueel te noemen. Er dreigt namelijk (ook hier) steeds meer verhogking door het verdwijnen van bestaande overgangen. Dat is echt zeer zorgelijk te noemen.

Gelderland, opgesteld door Nico Vlasveld

Ik zit namens Te Voet in het Wandeloverleg Gelderland, gecoördineerd door het Wandelnet. In het WOG zijn meer wandelorganisaties vertegenwoordigd. Acties worden gezamenlijk ondernomen en voornamelijk geografisch naar de leden verdeeld. Daardoor is het moeilijk aan te geven welke rol iedere vertegenwoordiger of instantie heeft.

Naast gebruikelijk zaken als wegnemen barrières door provinciale wegen (trajectaanpak onderhoud en nieuwe rondwegen), rijksweg N18 in de Achterhoek en spoorwegovergangen, ontwikkelen van een wandelnetwerk Veluwe, hebben we onlangs ook contact gelegd met de provinciale politieke partijen om het wandelbelang in de verkiezingsprogramma's op te nemen.

Namens Te Voet heb ik me wel apart ingezet voor wandelmogelijkheden in het Rivierklimaatpark IJsselpoort. Na de inloopavonden heb ik aangeboden mee te werken aan de wandelmogelijkheden in de rivieroever.

Limburg, opgesteld door Alice Drenthe

Het aantal leden van TeVoet in de regio is erg klein. In 2017 hebben er geen specifieke activiteiten van TeVoet plaatsgevonden.

TeVoet neemt deel aan het Wandeloverleg Limburg. Enkele keren per jaar komen 2-3 TeVoeters, beleidsvrijwilligers van Wandelnet en enkele padcoördinatoren bij elkaar. Onderwerpen in 2017 waren met name de gevolgen van verbreding en aanleg van autowegen (A2, rondweg Heerlen) en jachthaven bij Venlo voor de LAW's.

Een lid van TeVoet heeft deelgenomen aan de werkgroep "Wandelrouteplanner" van TeVoet. De nieuwe webredacteur komt uit de regio Limburg.

In Limburg zijn veel goede wandelmogelijkheden. In Noord- en Midden-Limburg is er inmiddels een dekkend wandelknooppuntennetwerk dat beheerd wordt door het Routebureau Noord/Midden-Limburg. Ook in Echt-Susteren is een knooppuntennetwerk gerealiseerd. In Zuid-Limburg is een netwerk in voorbereiding door het routebureau Zuid-Limburg. Het wandeloverleg heeft contacten met de beide routebureaus. Aandachtspunt is nog wel de kwaliteit van de wandelrouteplanners. Wel zijn in beide wandelrouteplanners de onverharde trajecten zichtbaar.

Aandachtspunten voor het komend jaar zijn de 'wandel-barrieres' als gevolg van de rondweg Heerlen, de gevolgen van de ontwikkeling van de Trambaanfietsroute voor de wandelpaden en de ontwikkeling van het knooppuntennetwerk in Zuid-Limburg.

Noord-Holland: activiteiten vanuit het verslag wandeloverleg Noord-Holland 12-12-2017 opgesteld door Jeroen Jacobse.

TeVoet werkt hierin samen met o.a. vrijwilligers van Wandelnet.

1. Enkhuizen, spoorwegovergang Omgelegde Burgwal, dreigende sluiting

Prorail heeft deze spoorwegovergang aangemeld bij de *adviesgroep Infrastructuur en recreatie* als kandidaat om op te heffen. Daarvoor blijkt men ambtelijk ook al met de gemeente e.e.a. aan voorwerk te hebben gedaan. Intussen bekeken wij de situatie ter plaatse en spraken met meerdere Enkhuizer wandelaars. Vooral plaatselijke ommetjesmakers vinden het een zeer slechte zaak. Er wordt veel gebruik van gemaakt wordt. Wij achten afsluiting onwenselijk en onnodig omdat de overgang een schakel is in een niet onaantrekkelijk ommetje. De overgang is met name van belang voor de beleefbaarheid van de omgeving door de bewoners van de oude stad. Oversteken van de overgang zonder op te letten kan bijna niet door de aanwezige waarschuwendende voorzieningen en zigzaghekken. Bovendien is de overgang vlak bij het kopstation Enkhuizen. Treinen rijden er niet erg hard en zijn van verre goed zichtbaar. Er zijn ook geen ongelukken bekend. Een alternatieve route is voor wandelaars zonder meer onaantrekkelijk en lang. Het gaat om een openbare overweg. Daarom is de gemeente het bevoegde gezag. Zij moet beslissen.

2. Heemstede/Bloemendaal, spoorwegovergang laantje van Alverna, barricadering van weg met hek door bewoners in Bloemendaal

Dit betreft een zich al jaren voortslepende zaak. De Raad van State gaf ons (formeel: Fietsersbond en Wandelnet) gelijk dat de overgang openbaar was en niet gesloten mocht worden. De gemeente weigerde weg uit de openbaarheid te nemen. Vervolgens richtte Prorail zich tot Gedeputeerde Staten. Deze overruledde het besluit van de gemeente. De gemeente is vervolgens niet in beroep gegaan bij de bestuursrechter. Dat doen andelnet en de Fietsersbond nu. Verder wordt er ook geprocedeerd tegen het intussen door aanwonenden van het laantje en door de gemeente achteraf onrechtmatig vergunde geplaatste hek.

Samen met de Fietsersbond procederen we voort, zowel waar het de barricadering van het laantje betreft als de opheffen spoorovergang.

3. Amsterdam Noord, verbinding Volgermeer-Poppendamergouw

Deze zaak sleept ook al vele jaren voort. We zaten al verschillende keren met stadsdeel Amsterdam-Noord om de tafel. Het gaat om een verbinding die fysiek al bestaat, maar waar we een meer formele status aan gegeven willen zien. Wij willen uitvoering van het voorstel/bestek dat wij in 2015 maakten. Er ontbreken ook overstapjes op hekken en er is geen of onvoldoende maaibeheer. Het is intussen vooral een ingewikkelde formele kwestie tussen verschillende delen van de gemeentelijke organisatie van Amsterdam. De pachters ter plaatse hebben geen bezwaar.

De eigenaar van de grond zou bezig zijn pachtcontracten te actualiseren en daarom geen toestemming willen geven om wandelverbinding en ecologische verbinding aan te leggen. Amsterdam zou zelf de grond mogelijk moeten aankopen... van zichzelf dus. Stadsdeel Noord brengt alle kosten in kaart en de eventuele financiële mogelijkheden zijn. Het gaat ons om alleen een wandelverbinding. De betrokken pachters hebben geen bezwaar tegen een wandelverbinding... Het gaat om slechte buitendijkse grond.

4. Zaandam, taludtrappen A8

Ook al een jaren slepende affaire die hangt op formele organisatorische problemen rond verantwoordelijkheid voor beheer onderhoud en aansprakelijkheid. Actoren gemeente, recreatieschap, Rijkswaterstaat. Recent leek alles op zijn plaats te vallen, maar toen bleken de kosten van aanleg veel hoger dan waarvoor gereserveerd. Bovendien wordt op (onbepaalde) termijn verbreding verwacht van de snelwegen.ter plaatse.. Dan meenemen in de uitvoering is nu de bedoeling.

In oktober kwamen er bemoedigende geluiden van Recreatie NH i.z. de beheerskwestie voor de gewenste taludtrappen bij de A8. Al 5 jaar een aandachtspunt van ons. Samen met de gemeente zouden plannen nu kunnen worden uitgewerkt en ter vergunning worden gelegd om daarna uitgevoerd te kunnen worden. Maar hoe het er intussen mee staat is nog steeds onduidelijk.

5. Wieringen, fietspadisering Wierdijk

Provincie en gemeente hebben besloten een fietspad aan te willen leggen over en langs de wierdijk van Wieringen, een historisch monument, niet alleen kwetsbaar qua constructie maar ook waar het natuurwaarden betreft. Momenteel loopt er een juweel van een onverhard wandelpad, dat ook deel uitmaakt van het Noord-Hollandpad en het wandelnetwerk ter plaatse. Het huidige pad, bijna geheel exclusief voor wandelaars (en schapen), overwegend op basis van recreatief medegebruik, heeft beperkte impact op de dijk en haar omgeving. De laatste berichten zijn dat er een 2 tot 2,5 meter breed fietspad zou moeten komen, minimaal voor een deel in de vorm van beton of asfalt. Door de projectleider zijn wij uitgenodigd mee te praten over de uitvoering.

6. Markermeerdijken tussen Hoorn en Amsterdam, versterking en recreatieve inrichting

De dijk is in zijn huidige staat van grote waarde voor de wandelaars, want grotendeels exclusief en onverhard. LAW Zuiderzeepad, SP Stelling van Amsterdam en route Westfrieze Omringdijk maken er gebruik van alsook kleinere wandelommetjes. Deze dijk moet versterkt worden. Jeroen participeerden de laatste jaren in de Adviesgroep Versterking Markermeerdijken. Hier heeft veel tijd en energie in gezeten. Onze stem heeft uiteindelijk zwaar doorgeklonken in het advies van de Adviesgroep van begin 2018, waar het de recreatieve inrichting van de markermeerdijk betreft. We zien nu ook dat de plannen zoals nu ter vergunning voorgelegd (vergeleken met de uitgangssituatie van een paar jaar geleden - waarbij de dijk dreigde volledig te worden gefietspadiseerd) in grote mate zijn aangepast conform onze wensen. In de kern: wandelaars zo veel mogelijk exclusief onverhard en op de kruin van de dijk.

In december zou volgens de planning het Vergunningontwerp projectplan moeten zijn vastgesteld en ter inzage komen. Dat is nog niet gebeurd. Intussen is dit wel gebeurd. Wij stuurden onze zienswijze: Het ontwerp betekent waarschijnlijk een terugbrengen of verbetering van de huidige situatie, maar verbeteringen zijn hier en daar nog mogelijk.

7. Durgerdam, dijkversterking.

De dijkversterking bij Durgerdam is uit de planontwikkeling gehaald voor de rest van de Markermeerdijken. Begonnen is aan nieuwe rondes over hoe en wat. De bewoners lijken hun mannetje te staan. Wanneer de recreatieve inrichting in beeld komt, zullen wij zo nodig inhaken.

8. Marken, dijkversterking en recreatieve inrichting.

Vanuit de deelname aan de adviesgroep betreffende de versterking van de dijken van Marken. De huidige situatie is dat er een aangename rondwandeling mogelijk is over de dijken met uitzicht naar alle kanten, zowel op het eiland als op het water, schepen en kusten in de verte. Wij zien dit belevingsaspect voor de wandelaar graag hersteld of behouden op de nieuwe of versterkte dijken. Wij zien graag gescheiden paden voor wandelaars en fietsers. De ondergrond voor wandelaars is liefst gras of 'halfverhard'. Zijn er plaatsen waar niet ontkomen kan worden aan een pad gedeeld met fietsers, dan zien wij liefst uitvoering met halfverharding en een recreatief verkeersregime waar het langzaamste verkeer voorrang heeft: bebording 'voetpad, fietsers gedoogd'.

9. Natuurschoonwet en toegankelijkheid van (nieuwe) landgoederen

Wij proberen een beeld te krijgen van de (nieuwe) terreinen met de status van 'landgoed' volgens de Natuurschoonwet. Op grond daarvan zijn er financiële tegemoetkomingen voor de eigenaren, maar zij zijn ook geacht hun landgoederen toegankelijk te doen zijn voor het publiek. Bij voorkeur zien wij de landgoederen ook doorgankelijk.

10. Bergen, voetpad langs de Eeuwigelaan

De gemeente heeft het plan om het voetpad langs de Eeuwigelaan te fietspadiseren. Bewoners benaderden ons hierover omdat men vindt dat het wandelbelang in de discussie te weinig aandacht krijgt. Hier zijn we niet mee aan de slag gegaan. Voor wandelaars zijn er goede

alternatieven.

11. Heemskerk/Krommenie: Verbinding A8-A9.

Het gaat hier om aanleg van een stuk snelweg dat door gebied gaat waardoor ook Stelling van Amsterdam-pad en Noord-Hollandpad lopen, alsook ommetjes en boerenlandpadtrajecten. Verschillende tracé's in discussie. We maakten onze voorkeuren kenbaar.

12. Omgevingsvisies

We participeerden in de discussies rond de omgevingsvisie van Noord-Holland en schreven commentaar op visies van enkele gemeenten.

Utrecht, opgesteld door Ineke Thierauf

De belangenbehartiging in de regio Utrecht richt zich al sinds 2010 vooral op het realiseren van een goed wandelnetwerk met zoveel mogelijk onverharde paden. Het Utrechtse wandelknooppuntensysteem wordt in 4 fasen aangelegd in de polders rondom Utrecht. De Utrechtse Heuvelrug met de vele landgoederen maakt jammer genoeg een eigen keuze: geen knooppuntensysteem maar min of meer gekoppelde traditionele paaltjesroutes één richting op. Ook in 2017 ondersteunden vrijwilligers van TeVoet Recreatie Midden Nederland voor het basis routenetwerk nu voor de zg. fase C van het Wandel Route Knooppunten Systeem. Fase C betreft de Kromme Rijn streek van Bunnik t/m Wijk bij Duurstede. In 2017 is de oplevering van Fase B gevierd. Volgens de uitnodiging: "Het wandelroutenetwerk onderdeel B in provincie Utrecht is bijna gereed. Onderdeel B betreft zo'n 500 km aan wandelroutes op basis van het knooppuntensysteem in de regio Vechtstreek, Noorderpark, gemeente Utrecht en gemeente Vianen. Hiermee is in het Groene Hart van de provincie Utrecht een regiodekkend wandelroutenetwerk van totaal zo'n 1100 km gerealiseerd en dat is aanleiding voor een feestje!" Eind 2014 is fase A afgerond in het Groene hart van Utrecht. Zie voor het netwerk, de kaart en de routeplanner <http://www.recreatiemiddennederland.nl/pagina/210/Wandelplanner>). Op de kaart en de routeplanner zijn zeer duidelijk de onverharde paden zichtbaar. Dankzij TeVoet de enige wandelplanner in Nederland, die de onverharde paden toont (zie <http://www.wandelen123.nl/>) Helaas is er in het hele proces vanaf inventarisatie tot het afronden van de kaart iets mis gegaan waardoor sommige onverharde paden op de kaart als verhard zijn aangegeven en omgekeerd. Bij een volgende versie van de kaart wordt dit gecorrigeerd. Van TeVoet zijn bij fase A, B en C 9 vrijwilligers betrokken. In al deze projecten wordt samengewerkt met medewerkers en ook vrijwilligers van verschillende instanties. Zoals lokale groepen, het Landschap Erfgoed Utrecht, betrokken gemeentes en Natuurmonumenten. Bij fase C waren ook een paar vrijwilligers van Wandelnet betrokken. Samenwerking met vrijwilligers van Wandelnet is nog niet goed van de grond gekomen, mede doordat er nog geen continuïteit is in de functie van belangenbehartiger namens Wandelnet in Utrecht.

Zuid-Holland, opgesteld door Jan Rijnsburger

Algemeen

Deelnemers aan het Wandeloverleg, activiteiten in hoofdlijnen.

Het overleg bestaat uit 10 personen en 2 agendaleden: Herman Amptmeijer, Rien van den Berg, Bert de Boer, Peter Both, Frans Meijdam, Ettjen Modderman, Michiel van Mourik Broekman, Jan Rijnsburger, Kees Rotteveel en Lia Trimp. WOZH heeft in 2017 vijf maal vergaderd op verschillende locaties verspreid over de provincie. In oktober is bestuurslid Nico van Delft te gast geweest. Vanaf 2018 zal hij als agendalid worden toegevoegd.

We organiseren bijna elke maand een wandeling, om de band met de gewone leden te onderhouden, nieuwe mensen kennis te laten maken met TeVoet en andere deelnemers aan het Wandeloverleg kennis te laten maken met aantrekkelijke delen van het Zuid-Hollands landschap. Vrijwel alle leden van het overleg hebben artikelen geschreven voor het ledenblad Lopend Vuur van TeVoet.

Wandelnet

De provinciaal vertegenwoordiger van Wandelnet is Bert de Boer, deelnemer van WOZH. Wandelnet doet soms een beroep op de deelnemers van het WOZH om op lokaal niveau de belangen te behartigen van wandelaars, die vaak samenlopen met belangen van TeVoet.

Belangrijk dossier in 2017 was de Omgevingswet. Hierbij worden gemeenten op lokaal niveau gevolgd bij het opstellen van een omgevingsvisie (op grond van de Omgevingswet), zodat wandelbelangen voldoende aandacht krijgen (zie www.MijnOmgevingsvisie.nl voor de stand van zaken per gemeente).

Op verzoek van Wandelnet heeft TeVoet voor ZH gecontroleerd of het overzicht van onbewaakte overwegen compleet is. Kees Rotteveel heeft vastgesteld dat vooral twee overwegen in de gemeente Bodegraven-Reeuwijk onmisbaar zijn voor een ommetje vanuit het dorp: bij Nieuwerbrug, langs de Dubbele Wiericke (is opgenomen in het wandelnetwerk Gouwe Wiericke) en bij de Vlietkade in Bodegraven.

Provinciale zaken

Klankbordgroep Wandelroutenetwerk (WRN) Zuid-Holland

Namens het WOZH maken Ettjen Modderman en Bert de Boer deel uit van de klankbordgroep, die als taak heeft:

1. inventariseren van de initiatieven uit de regio's voor de realisatie van wandelroutes en verbetering van bestaande routes;
2. de provincie adviseren over voorstellen tot wijziging van de provinciale Wandelroutenetwerkkaart;
3. bevorderen van kennis bij en coördinatie tussen de betrokken organisaties over algemene aspecten met betrekking tot het recreatief/toeristisch wandelen in Zuid-Holland.

In 2017 is de Klankbordgroep driemaal bijeengeeweest:

- 29 juni over de inzet van vrijwilligers bij het beheer van wandelroutenetwerken;
- 14 september en 19 november over de probleemstelling van onderzoeken, die de provincie gaat uitbesteden naar de stand van zaken van het wandelroutenetwerk en wat er nog moet gebeuren en de mogelijke taken van een routebureau.

Op 30 januari is het project "Gezond Natuur Wandelen" gestart. Het gaat daarbij om het organiseren van lokale wandelingen. WOZH neemt daar niet aan deel, maar volgt het wel met interesse.

Kees Rotteveel, Ettjen Modderman en Michiel Broekman zijn in juni 2017 elk naar een ander werkatelier van de provincie geweest voor een rijke groenblauwe leefomgeving.

Overleg met Provincie Zuid-Holland over fiets-/wandelinfrastructuur

Het fietswandeloverleg, waar namens WOZH Kees Rotteveel en Bert de Boer aan deelnemen, is ingesteld om de uitvoering van het Fietsplan van de provincie Zuid-Holland af te stemmen met het Wandelroutenetwerk Zuid-Holland.

Dit overleg heeft in 2017 eenmaal plaatsgevonden aan de hand van:

- Fietsplan provincie Zuid-Holland 2016-2025;
- Uitvoeringsagenda 'Samen verder fietsen';
- Plan van aanpak uitvoeringsagenda fiets provincie Zuid-Holland.

Er is besproken dat niet veel nieuwe fietsprojecten zijn gestart, maar dat veelal sprake is van de voortzetting van lopende projecten.

Een aantal fietsroutes wordt opgewaardeerd tot snelroute met het oog op woon-werkverkeer. Sommige projecten bieden wellicht kansen voor nieuwe wandelroutes, zoals de fietsverbinding bij Vlaardingingen tussen Oeverbos en Krabbeplass die het spoor kruist, waarvoor een nieuwe overweg of tunnel komt.

Afgesproken is dat voor het eerstkomende fiets-wandeloverleg kaarten beschikbaar zijn uit het GIS van de provincie met zowel de wandelroutes als de fietsroutes, zodat mogelijke knelpunten snel boven water komen.

Regio's in Zuid-Holland

Zuid-Hollandse Eilanden

Regiovertegenwoordiger Frans Meijdam heeft de projectleider van het wandelnetwerk Hoeksche-Waard geadviseerd op het gebied van wandelen (techniek) en bij de aanbesteding. Ook was hij contactpersoon voor gemeenten, recreatieorganisaties, recreatiebedrijven en natuurterreinbeheerders op de Zuid-Hollandse Eilanden. Op landelijk niveau heeft hij meegewerkt aan het TeVoet rapport Wandelen over Netwerken.

Het digitale wandelarchief is op Google Drive gezet. Eenieder die een wachtwoord of een link heeft kan dit archief raadplegen.

Alblasserwaard en Vijfheerenlanden

Regiovertegenwoordiger Rien van den Berg heeft zich vooral beziggehouden met de ontwikkeling van een wandelroutenetwerk in de streek. Het wandelnetwerk is in 2017 gepresenteerd aan het publiek via de website en een wandelkaart. De wandelkaart geeft aan waar de ondergrond verhard of onverhard is. Op de website moet dit nog worden gerealiseerd door Wandelnet, maar dit is in de planning. In het wandelroutenetwerk zijn nog de nodige losse eindjes die moeten worden gerealiseerd in 2018.

TeVoet had contact met Zuid Hollands Landschap met betrekking tot de ontwikkelingen na aankoop van het terrein Luistenbuul. We hebben gepleit voor openstelling van het terrein, zoals aangekondigd in het promotiefilmpje van het Zuid Hollands Landschap bij de werving van de gelden voor de aankoop.

Daarnaast was er contact over de Zouwenkade bij Meerkerk. Asfaltering lijkt nu van de baan, ook het Zuid Hollands Landschap wenst een schelpenpad, zodat snel fiets- en scooterverkeer wordt ontmoedigd.

Rien heeft commentaar geleverd op de voorgestelde nieuwe wandelroutes op de panelen en de informatie op de website met betrekking tot de verschillende TOP's (Toeristische Overstap Punten) die in het wandelroutenetwerk Alblasserwaard en Vijfheerenlanden vallen.

In 2017 kwam ook een wandelbrug over de Dwarsgang (bij Ottoland) gereed, een

verbinding waar Rien namens TeVoet zich hard voor heeft gemaakt bij de aanleg van een fietspad over een destijds onverharde kade. Wandelaars kunnen nu aan de overkant lopen, terwijl fietsers op het aangelegde fietspad fietsen. Kon het zo maar altijd in Nederland worden opgelost! De schaarse ruimte betekent dat fiets- en wandelbelangen nogal eens botsen. Bewoners van het gebied maken dankbaar gebruik van de brug, omdat er door de brug de mogelijkheid van een rondwandeling is ontstaan.

Alphen aan den Rijn en omgeving

Regiovertegenwoordiger Lia Trimp heeft de ontwikkeling van enkele wandelroutenetwerken in dit gebied gevolgd. Aandachtspunten na de oplevering zijn:

- Het onderhoud van de netwerken in de praktijk;
- De publiciteit en naamsbekendheid van de netwerken.

Bentwoud

Er is een fietspad/ wandelpad aangelegd door het Bentwoud, dat is doorgetrokken richting het Gouwebos. Aan de zuidkant van het Bentwoud is aansluiting met het wandelnetwerk Hof van Delfland, aan de noordzijde met het wandelnetwerk Rijn- en Veenstreek.

Het Bentwoud is toegankelijker geworden: er zijn meer ingangen, waarbij ook de veiligheid is verbeterd. Er is één groot natuurgebied ontstaan met volop wandelmogelijkheden van Waddinxveen/Boskoop tot aan Zoetermeer. Ook Hazerswoude en Benthuizen grenzen aan het Bentwoud.

Rijn- en Veenstreek

Het wandelroutenetwerk Rijn- en Veenstreek is opgeleverd.

In Boskoop is het wandelroutenetwerk uitgebreid met enkele knooppunten, waardoor mooiere verbindingen zijn gelegd.

Gouwe- en Wiericke

In Woerden is gewerkt aan de afstemming van het wandelnetwerk Gouwe en Wiericke en wandelnetwerk Groene Hart/Utrecht West.

Krimpenerwaard

Peter Both heeft de Krimpenerwaard overgenomen van Eeffien Huizing die om gezondheidsredenen dit niet meer kan doen. Ook hier heeft hij zich beziggehouden met controle van het netwerk en in overleg met Staatsbosbeheer zijn er afspraken gemaakt om de markeringen eind maart 2018 weer volledig in orde te hebben. Verder zijn er plannen voor nieuwe wandelroutes die in het bestaande netwerk passen. In 2017 zijn hiervoor al de nodige werkzaamheden verricht. Daarover is goed overleg met de gemeente Krimpenerwaard. Ook is een begin gemaakt met 5 natuurroutes door de Krimpenerwaard die in 2018 verder gepromoot gaan worden. In 2017 is er ook de nodige aandacht besteed aan het onderhoud van o.a. graskades. Ook is gekeken naar een wandelverbinding van de Haastrechtse Tiendweg met de wijk Goverwelle. Te Voet heeft daarvoor een voorstel gemaakt maar de gemeente Krimpenerwaard gaat daar nog niet in mee.

Den Haag en omgeving

Regiovertegenwoordiger Ettjen Modderman heeft op 16 maart de opening van wandelnetwerk Duin, Horst en Weide bijgewoond.

Delfland

Regiovertegenwoordiger Jan Rijnsburger heeft meegedacht over wandelroutes rond de TOP Monster in het Westland. Hij neemt deel aan de werkgroep Paden van de Midden Delfland Vereniging (MDV). Vanuit deze werkgroep wordt contact onderhouden met Staatsbosbeheer over beheer en onderhoud van WRNW Hof van Delfland. Vrijwilligers van MDV en TeVoet controleren jaarlijks de markeringen van het wandelnetwerk in het gebied. Bij de viering van 40-jarig bestaan van de Midden Delfland Vereniging is een folder gepubliceerd met suggesties voor 15 dagwandelingen door het gebied. Gemeenten in Midden Delfland is per brief gevraagd rekening te houden met het belang van wandelen en voetpaden bij het opstellen van hun omgevingsvisie.

Lopikerwaard

In overleg met TeVoet-regio Utrecht wordt de Lopikerwaard door de regio Zuid-Holland in de gaten gehouden, door regiovertegenwoordiger Peter Both.

Over de Lopikerwaard is op zich niet veel nieuws te melden. In 2017 heeft Peter zich vooral beziggehouden met controle van het bestaande wandelnetwerk en het onderhoud van een aantal graskades. Deze bleken in een aantal gevallen zo ver dicht gegroeid dat er geen doorkomen meer aan was. Verder waren er plannen voor nieuwe wandelroutes binnen de gemeente IJsselstein en met name in het IJsselsteinse bos met een verbinding naar Marnemoende maar daar is helaas niet veel van terecht gekomen.

Drechtsteden

Regiovertegenwoordiger Michiel van Mourik Broekman woont op het Eiland van Dordt maar kijkt nadrukkelijk buiten de grenzen ervan.

Het wandelroutenetwerk Drechtsteden (Dordrecht, Papendrecht, Alblasterdam en Sliedrecht) heeft in het jaar 2017 een uitbreiding ondergaan omdat dijkversterkingswerkzaamheden in dat jaar afgerond zijn. Het netwerk is daardoor uitgebreid met een mooi wandelpad langs de Dordtse Kil. Ook in het gebied van het wandelnetwerk IJsselmonde (Zwijndrecht, Barendrecht, Hendrik Ido Ambacht, Ridderkerk en Albrandswaard) zijn nieuwe stukken toegevoegd: twee nieuwe natuurgebieden, het Waalbos en de Hoge Nes.

In 2017 is in de Hoekse Waard een wandelroutenetwerk ontworpen. Het is het laatste netwerk in Zuid-Holland. Het ontwerp is klaar, het streven is om alle bordjes en paaltjes in de zomer van 2018 geplaatst te hebben.

Doordat het Parkschap de Biesbosch een Zuid-Hollands deel en een Brabants deel heeft hebben we een intensieve samenwerking met onze Brabantse collega Harry Benschop. Dat gaat resulteren in een wandelnetwerk Brabantse Biesbosch. Hele stukken zijn al openbaar (Jantjesplaat, Hooge Hof en Deeneplaat), maar dit geldt nog niet voor de Noordwaard, een enorm gebied dat op de schop gegaan is als overloopgebied bij hoge waterstanden in de Waal. Ook daar ontstaan mooie wandelmogelijkheden op onverharde kades. Nieuw in dit gebied is een in zomer 2017 geopend fiets-voetgangerspontje van Lage Zwaluwe de Amer over naar de Jacominaplaat. Er is die zomer veel gebruik van gemaakt.

De Waterbus, die verbindingen onderhoudt tussen Rotterdam en het Drechtstedengebied, heeft een nieuw traject ontwikkeld van Rotterdam langs Dordrecht naar het Haringvliet waar onder andere het eiland Tiengemeten wordt aangedaan en de Haringvlietsluizen. Nieuwe mogelijkheden voor wandelaars!

Leiden en omgeving.

Regiovertegenwoordiger Herman Amptmeijer volgt de doorontwikkeling van het netwerk Duin- en Bollenstreek (de eerste fase is uitgevoerd in 2015).

In Leiden is een wandelroute gerealiseerd door het Singelpark.